

УДК 35.078.3

DOI: 10.35432/tisb292023289793

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ПОЛЯ КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ГРОМАД: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Шегида Лариса

аспірантка кафедри публічного управління та
регіоналістики

Національний університет «Одеська політехніка»

<https://orcid.org/0009-0006-1776-3655>

Комунікація в публічному управлінні в цілому являє собою процес суспільної взаємодії за допомогою повідомлень, змістом яких є реалізація публічної влади та публічної політики через публічне управління. Сфера поширення цієї комунікації зачіпає не лише саму систему публічного управління, а виходить за її межі і охоплює соціальний простір – від суб'єктів прийняття рішень до кожного, кого ці рішення стосуються. Тобто, до цієї комунікації залучені як суб'єкти, що безпосередньо належать до системи публічного управління, так і ті, що знаходяться поза нею – у громадському та приватному секторах. Відтак, сфера комунікації в публічному управлінні за своїм спрямуванням поділяється на внутрішню і зовнішню, вирішуючи завдання взаємодії суб'єктів як у самій системі публічного управління, так і поза нею [1, с. 3].

Широкомасштабне російське вторгнення зумовило публічне управління переглянути своє відношення до зовнішньої та внутрішньої комунікації – не тільки як до чинника інформування, а в першу чергу, безпекового засобу для громадян. Термінове донесення важливої інформації одночасно до великої кількості людей стало нагальною потребою, з одного боку, і необхідністю приймати від людей зворотній зв'язок в цілодобовому режимі – з іншого. Усе це вимагає від авторів повідомлень вміння швидко орієнтуватися, не забуваючи про певні обмеження і обов'язки, накладені воєнним часом.

Аналіз нормативно-правового поля комунікаційного забезпечення публічного управління розвитком громад стосується дослідження нормативних актів, які визначають правові засади забезпечення комунікацій у контексті воєнних подій, регулюють взаємодію між органами публічної влади і громадськістю у процесі планування, розробки та реалізації програм відбудови та розвитку громад.

Одним із основних нормативних актів, що регулює комунікації в публічному управлінні, є Конституція України. Згідно зі статтею 5 Конституції, влада належить народу, який здійснює її безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Це передбачає право громадян на отримання інформації про діяльність державних органів та участь у прийнятті рішень з питань розвитку громад. Проте, в умовах війни, держава може обмежувати це право на основі встановлених норм міжнародного права та національного законодавства.

Базовою для інформаційно-комунікативної сфери є стаття 34 Конституції України, яка гарантує кожному право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, а також право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Ця ж стаття містить і застереження про те, що здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою

запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя. Крім того, Конституція України містить ще низку статей, що унормовують окремі аспекти, пов'язані з комунікативною діяльністю у публічній сфері загалом, та мають неодмінно враховуватися під час здійснення публічного управління [2].

До інших нормативних актів, які регулюють комунікації в публічному управлінні, належать закони України «Про доступ до публічної інформації», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації» та інші.

Україна зазнала напад на свою територію в 2014 році, що вже тоді призвело до значних зрушень у правовому полі комунікаційного забезпечення публічного управління розвитком громад. Одним із найважливіших нормативних актів, який визначає правові засади комунікаційного забезпечення у воєнний час, є Закон України «Про національну безпеку України». Цей Закон встановлює правила щодо захисту національної безпеки та регулює взаємодію державних органів у контексті воєнних подій. Зокрема, він встановлює правила щодо захисту інформації, яка становить державну таємницю, та інформації, яка є важливою для національної безпеки. Крім того, цей документ визначає структуру та органи, які забезпечують захист національної безпеки, визначає поняття «інформаційна війна» та встановлює правові засади боротьби з нею [3].

Для забезпечення комунікації у воєнний час також важливою є роль Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який визначає правові засади використання державної мови і відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної комунікації в умовах війни. Даний Закон встановлює правові механізми забезпечення функціонування української мови в усіх сферах життя, у тому числі й у сфері публічного управління [4].

У воєнний час використання державної мови є особливо важливим для забезпечення комунікації між публічними органами та населенням. Це дозволяє зменшити можливість неправильного розуміння, спотворення інформації і є важливим елементом фільтрування фейкової інформації та наративів від ворога в соціальних мережах тощо. Закон також передбачає обов'язкове використання української мови у роботі органів влади, в тому числі при обговоренні та прийнятті рішень. Це забезпечує можливість більш ефективної координації дій державних органів у воєнний час та підвищує ефективність роботи органів влади.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» також грає важливу роль в умовах війни. Цей закон регулює доступ до публічної інформації, що знаходиться у володінні, користуванні або віданні державних органів, місцевих органів влади, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, які фінансуються за рахунок державного бюджету. Закон встановлює правила щодо доступу до публічної інформації, яка створюється, отримується, зберігається та оприлюднюється державними органами та органами місцевого самоврядування. Закон також регулює права та обов'язки громадян щодо доступу до публічної інформації [5].

Проте у воєнний час, коли національна безпека та оборона є найважливішими пріоритетами, доступ до публічної інформації може бути законодавчо обмежений в інтересах національної безпеки та оборони. Інформація, що становить державну таємницю, не підлягає оприлюдненню відповідно до законів України «Про державну таємницю» та «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах».

Також певна інформація може бути класифікована як інформація з обмеженим доступом в інтересах національної безпеки та оборони. В такому випадку доступ до цієї інформації може бути обмежений або заборонений.

Але в умовах війни доступ до публічної інформації стає особливо важливим для забезпечення ефективного публічного управління та демократичного контролю за діяльністю державних органів. Забезпечення доступу до публічної інформації дозволяє населенню отримувати актуальну інформацію про воєнну ситуацію, дії державних органів, рішення, що приймаються тощо.

До інших нормативних актів, які регулюють комунікації в умовах війни, належать Закон України «Про інформацію», який містить положення про обов'язок державних органів та місцевих органів влади надавати інформацію про ситуацію на території держави в умовах загострення, катастроф, епідемій, воєнних дій та інших надзвичайних ситуацій. Водночас, цей Закон також передбачає можливість обмеження доступу до інформації у випадках, коли це необхідно для захисту національної безпеки та оборони, здоров'я населення тощо [6].

Нормативно-правове підґрунтя комунікаційного забезпечення публічного управління за останній рік зазнало суттєвих змін. 31 березня 2023 року набрав чинності новий закон «Про медіа», який визнав нечинними 34 нормативно-правових акти. Серед визнаних нечинними закони України «Про телебачення і радіомовлення», «Про інформаційні агентства», «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення», «Про захист суспільної моралі» та інші. Все регламентоване раніше цілою низкою галузевих документів, знайшло відображення у новому Законі.

Закон унормовує ситуацію на медійному ринку в сучасних умовах. Зокрема, в ньому прописані чіткі правила для медійників в умовах війни. Вперше в Законі з'явилися обмеження, пов'язані зі збройною агресією та діяльністю медіаколлаборантів, прописані чіткі вимоги щодо мовних питань і передбачена відповідальність за приниження української мови. Національна рада з питань телебачення та радіомовлення визначена національним регулятором і отримала додаткові повноваження з цих питань. Тепер Нацрада отримала дієвий інструмент для ефективного зупинення спроб ворога проникнути в наш інформаційний простір [7].

Підсумовуючи результати аналізу нормативно-правового поля комунікаційного забезпечення публічного управління в умовах війни, можна зробити наступні висновки. Попри обмеження у забезпеченні доступу до інформації, що становить державну таємницю, та інформації з обмеженим доступом, владні органи повинні зберігати відкритість і прозорість своєї діяльності, чітко дотримуючись процедур визначення рівня обмеження доступу до інформації.

Важливою складовою в комунікаційному забезпеченні публічного управління в умовах війни є координація зусиль різних гілок влади та суспільства для ефективної взаємодії та співпраці. Для цього необхідно суворо дотримуватись вимог нормативно-правових актів, які регулюють доступ до інформації, використання мови та інші аспекти комунікаційного забезпечення.

Для ефективної комунікації також потрібна підтримка розвитку медіа-платформ, що забезпечують широкий доступ до інформації, зокрема національних та міжнародних новинних агентств, телерадіокомпаній та інтернет-ресурсів. Особливо важливо забезпечити доступ до інформації тих, хто проживає в зоні військових дій та на ізольованих територіях.

Загалом, в умовах війни комунікаційне забезпечення розвитку громад є надзвичайно важливим елементом публічного управління та побудови стійкого суспільства в умовах ефективної комунікації та співпраці всіх зацікавлених сторін.

Список літератури

1. Комунікації в публічному управлінні : навч. посіб. / В.М. Дрешпак. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2015. – 168 с.
2. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 25.04.2023).

3. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст. 241) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 25.04.2023).

4. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 21, ст. 81) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення 25.04.2023).

5. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення 25.04.2023).

6. Про інформацію (Відомості Верховної Ради України: Закон України від 2 жовтня 1992 року (ВВР), 1992, № 48, ст. 650) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення 25.04.2023).

7. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення 25.04.2023).